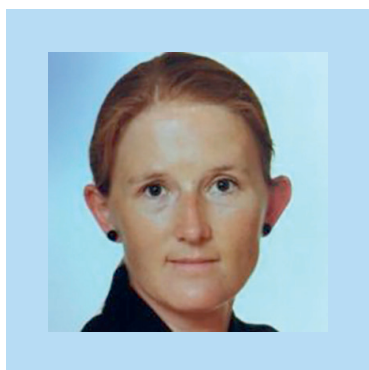

Mala podjetja – velike ambicije

Okrogla obletnica nekega življenja

Ob rojstvu čestitke, ob 10-letnici srebrna zapestnica, ob 25-letnici velika zabava, srebrna, morda zlata in diamantna poroka, slovo. To so nekatere izmed postaj v življenju posameznika. Sedemdesetletnica je gotovo priložnost za pogled nazaj. Medtem ko gledamo sij svečk na torti, ki se topijo tako hitro kot človeško življenje, si lahko samo želimo spoznanje, da ne bi ničesar zares spremenili, in da je vse, kar nas je doletelo, obstajalo in nas je prevzelo v duhu časa, ki smo mu sledili.

Življenje neke institucije je drugačno od človeškega, saj zajema življenja mnogih drugih ljudi, interesnih skupin, družin, političnih usmeritev. Njen vzpon, rast in razvoj potekata različno hitro, kronologija njenega obstoja kaže, kako je materinsko (in mačehovsko)

skozi desetletja gradila (in požirala) človeške usode, kako jim je dajala in tudi jemala. A tudi tisti, ki so sooblikovali njen obstoj, so bili ljudje, ki so z vizijo so-ustvarjanja hlepeli po novem, drugačnem in po neodkritih pokrajinah znanosti za boljši jutri. Če so bili srečni, so delali v dobri družbi in so bili cenjeni, hkrati so razumeli svoje naloge in z njihovo izvedbo spreminjali svet okrog sebe na boljše in bili so ponosni na institucijo, za katero so delali. Stvari dobijo svoje pravo mesto v zgodovini šele v perspektivi, od daleč.

Jožef Stefan. Fizik. Doktor znanosti. Profesor. Predsednik Dunajske akademije znanosti. Rektor Univerze na Dunaju. Izumitelj Stefan Boltzmanovega zakona o sevanju črnega telesa. Edini slovenski znanstvenik, po katerem se imenuje katerikoli fizikalni zakon. Živel skoraj 58 let. Umrl pred 126-timi. Že 70 let daje ime največjemu institutu v Sloveniji, ki uresničuje svoje poslanstvo skozi ustvarjanje, širjenje in prenos znanja na področju naravoslovnih in tehniških znanosti ter znanosti o življenju. Ki izvaja vrhunske raziskave in razvoj tehnologij, kot so nanotehnologije, novi materiali, biotehnologije, tehnologije vodenja in proizvodnje, komunikacijske tehnologije, računalniške tehnologije in tehnologije znanja, okoljske tehnologije in reaktorske tehnologije.

Zlata 80-ta leta sodelovanja med raziskovalci in gospodarstvom. Uporaba tekočih kristalov v Aero Celje. Displej LCD z Iskra Šentjernej. Paleta elektronskih izdelkov z Iskra Delta. Velika podjetja, ki so rasla iz tkiva raziskovalnega dela slovenskih raziskovalcev. Ljudje na obeh straneh, ki so vlekli razvoj naprej z lastnimi rokami.

Zlato 21-stoletje, Domel, Nuklearna elektrarna Krško, Knauf Insulations, Kolektor, Aerosol, Balder. Paleta večjih (in manjših) podjetij, ki svojo moč črpajo iz lastne inovativnosti in sodelovanja z raziskovalci.

Zlata Enterprise Europe Network. EEN - 10 let. Kar 2.6 milijona malih in srednje velikih podjetij, ki so od nas, EENjevcov, prejeli pomoč pri njihovem razvoju in internacionalizaciji. 230.000 podjetij je vstopilo v 700.000 poslovnih stikov. 415.000 podjetij je dobilo poslovni nasvet in 9.500 inovacijam smo pomagali na trg. Prvo tržišče za digitalne inovacije v Sloveniji. Vaš najpomembnejši partner za internacionalizacijo.

*Vse najboljše vsem dobromislečim, ki delujejo za razvoj in internacionalizacijo.
Vse najboljše za rojstni dan.*

Dr. Špela Stres, LL.M, MBA
Vodja konzorcija EEN Slovenija

Dan odprtih vrat IJS – uvod v praznovanje sedemdesete obletnice Instituta »Jožef Stefan«

Večdnevno praznovanje sedemdesete obletnice Instituta »Jožef Stefan« se je pričelo v soboto, 23. 3. 2019, ko je v organizaciji Centra za prenos tehnologij in inovacij in v sodelovanju z raziskovalnimi odseki na Institutu potekal Dan odprtih vrat na Institutu »Jožef Stefan«. Raziskovalci instituta so množici okrog 1000 ljudi z veseljem predstavili vse, kar je obiskovalce zanimalo.

Vodeni ogledi odsekov, centrov in laboratorijev so potekali vsako polno uro od devete ure naprej. Obiskovalci so se lahko neposredno seznanili z raziskovalnim delom glede na izbrani program. Le-ti so obsegali vprašanja o vesolju in življenju, o božjih delcih in njegovih večjih bratih, na kakšen način gradimo sodoben svet in kako je pravzaprav sestavljen (atomi, molekule), o svetu v malem (mikroskopiji), kot tudi o vsebinah o stičišču naravnega in digitalnega, življenja v čipih in čipov za življenje.

Raznovrstne in praktično naravnane vsebine je obogatila vedno odlično obiskana Šola eksperimentalne kemije z zanimivimi in navdušujočimi preizkusi, dodatno pa je pred glavno stavbo Instituta potekala predstavitev virtualne resničnosti Odseka za eksperimentalno fiziko osnovnih delcev, obiskovalci pa so se lahko preizkusili tudi na posebno zasnovanem kolesu Odseka za nanostrukturne materiale, ki je s poganjanjem proizvajal električno energijo. Pri prvih so obiskovalci dobili vpogled v svet največjih eksperimentov na svetu, postavljenih v okolje institucij kot so CERN v Ženevi in KEK na Japonskem, pri drugem pa so lahko preverili, koliko časa bi lahko gledali televizijo ali igrali igrice, če bi si energijo za to morali proizvajati sami.

Vzporedno z dogajanjem na Jamovi cesti 39 v Ljubljani je bil organiziran brezplačen povratni avtobusni prevoz do Reaktorskega centra v Podgorici. Poleg raziskovalnega reaktorja TRIGA in razstave o jedrski tehnologiji je program vključeval še ogled edinega slovenskega pospeševalnika TANDETRON, Odseka za znanosti o okolju in Centra za energetske učinkovitost.

Z Dnevom odprtih vrat se tudi Institut »Jožef Stefan« aktivno vključuje v proces vzpostavljanja učeče se družbe in razmahu zanimanja otrok, učencev, dijakov, študentov ter odraslih za naravoslovje. To potrjujejo tudi vtisi obisko-

valcev. Posameznike na Institut privabi njihova lastna radovednost o tem, kaj se skriva za vrati Instituta in kako se raziskovalno delo odraža v vsakdanjem življenju. Družine prihajajo na Institut predvsem z namenom ciljno usmerjenega in dolgoročnega načrtovanja poklicne poti otrok ter spodbujanje zanimanja za naravoslovje. Hkrati pa je Dan odprtih vrat Instituta »Jožef Stefan« odlična priložnost za podjetja, da si ogledajo laboratorije Instituta in tako dobijo prvi vtis o možnostih vzpostavitve sodelovanja med gospodarstvom in raziskovalci IJS.

Sončen dan je privabil prve obiskovalce na osrednji prirozišču Instituta že pred deveto uro, mnogi pa so se zadržali tudi po izteku ogledov. Obiskovalci vseh starosti so nas obiskali iz celotne Slovenije, nekaj pa jih je bilo tudi iz tujine. Dogodek je bil odličen uvod v 27. Dneve Jožefa Stefana, ki so se nadaljevali v naslednjih dneh z bogatim programom in ostalimi aktivnostmi.

Urška Mrgole, Robert Premk

Center za prenos tehnologij in inovacij,
Institut »Jožef Stefan«

Dan odprtih vrat IJS je namenjen posameznikom, družinam in podjetnikom (foto: Urška Mrgole).

Možnosti sodelovalnega gospodarstva

Evropska komisija je v *Evropski agendi za sodelovalno gospodarstvo* (2016) opozorila na čedalje bolj prisotno obliko gospodarskega delovanja, ki z visokimi letnimi stopnjami rasti postaja eno izmed pomembnejših dejavnikov gospodarske rasti in razvoja širom sveta. Po nekaterih ocenah samo na evropskem področju ocenjena letna rast presega 25 % in obseg sodelovalnega gospodarstva naj bi do leta 2025 dosegel 572 milijard evrov.

Komisija sodelovalno gospodarstvo v splošnem opredeljuje kot nabor različnih poslovnih modelov, pri katerih se dejavnost izvaja navadno preko spletnih platform z izmenjavo blaga in/ali storitev, pri čemer ne pride do spremembe lastništva, motiv pa ni nujno povezan z ustvarjanjem dobička.

Modeli sodelovalnega gospodarstva v prvi vrsti naslavljajo težavo premajhne izkoriščenosti sredstev, saj lahko po njih isti predmet uporablja več oseb. V svetovnem merilu sta najbolj poznana primera povezana s prevoznimi storitvami in uporabo prostora. Pri prvi obliki se preko platforme najame vozilo z voznikom, ki izvede prevoz, ali pa se začasno najame zgolj vozilo. Pri uporabi prostora se preko platforme omogoči kratkotrajna uporaba sobe ali drugega prostora.

Z leti se je obseg predmetov menjave izdatno razširil od različnih storitev, dajanja prostorov in stanovanj v začasno uporabo, tudi k deljenju hrane, učenju, zdravstvu, logistiki, mobilnosti, izvajanju strokovnih storitev in denarju. Medtem ko nekatere platforme delujejo na mednarodnem prizorišču, so številne osredotočene na krajevno ožje področje in le redkokdaj presežejo državne meje. Prav tako

lahko opazimo, da na njihov razvoj na lokalni ravni dosti-krat vplivajo tudi oblasti kot so občine. Podobno kot v tujini, tudi v Sloveniji v zadnjih letih številne občine uvajajo sisteme izposoje koles, medtem ko bolj tržno naravnana podjetja nudijo možnost izposoje vozil ali opravljanje prevoznih storitev.

Oblike souporabe so bile v preteklosti prisotne, a največkrat omejene na ožje področje in v dosti manjšem obsegu. Razloge za preboj v zadnjih letih lahko iščemo v razmahu in dostopnosti informacijsko-komunikacijske tehnologije, predvsem svetovnega spleta in načinov dostopanja - od namiznih do prenosnih naprav. Dodatno je velika recesija pred desetletjem spodbudila tako potrošnike kot tudi ponudnike k iskanju novih priložnosti za pridobivanje/nudenje blaga pod zanje ugodnejšimi/alternativnimi pogoji, kar se navzven kaže kot začasna uporaba predmetov in s tem plačevanje nižje cene oziroma ustvarjanje (dodatnega) prihodka iz naslova začasnega omogočanja uporabe predmetov, ki jih v zaostrenih gospodarskih razmerah ni bilo možno uporabljati/prodati. Vzporedno se je na družbeni ravni iskalo tudi alternativne načine menjave, pojavljajo pa se tudi vprašanja, ali je res smiselno posedovati nek predmet, saj ga ne uporabljamo ves čas, temveč si ga izposodimo le za tisti čas, ko ga potrebujemo.

Osrednji akterji modelov sodelovalnega gospodarstva so **platforma, ponudniki in uporabniki**. Fizične in pravne osebe imajo praviloma lastninsko pravico nad predmetom, ki ga želijo deliti z uporabniki za določeno, a običajno kratkotrajno obdobje. Preko platforme jih ponudijo uporabnikom, ki se s pregledovanjem različnih ponudb na platformi odločijo za najbolj ugodno priložnost. Vloga

platforme je predvsem v čim bolj učinkovitemu povezovanju obeh skupin v realnem času. Za tehtnejšo izbiro se uporabljajo različni sistemi ocenjevanja predmetov menjave ter ponudnikov in uporabnikov, kot tudi podajanje komentarjev, s čimer se skuša zmanjšati asimetričnost informacij in moralni hazard.

Pojav oblik sodelovalnega gospodarstva je prispevalo k spremenjenim razmeram na trgu in odzivu obstoječih, klasičnih ponudnikov. Na eni strani je to vodilo k izboljševanju ponudbe, vendar se na drugi strani pojavljajo številna vprašanja povezana z zaščito zaposlenih in zagotavljanjem ustreznih delovnih pogojev ter razraščanje prekarizacije, s pošteno konkurenco na trgu in včasih nedorečenimi ukrepi v primeru sporov in pritožb, obenem pa tudi na kakšen način zagotoviti ustrezno plačevanje davkov, kadar je v ozadju platform sodelovalnega gospodarstva motiv ustvarjanja dobička.

Istočasno lahko platforme korenito spremenijo pogoje, kot se je izkazalo v primeru nastanitvenih storitev, kjer se stalni prebivalci določenega kraja soočajo z nedostopnostjo stanovanj in spremenjenimi družbenimi razmerami v turističnih krajih, saj so ponudniki naklonjeni začasni uporabi zaradi večjih koristi. Posledično je na ravni Evropske unije bila sprejeta – na začetku omenjena – Agenda, kateri se je pridružila nanjo navezujoča Resolucija, medtem ko posamezne države skušajo urediti pogoje poslovanja sodelovalnega gospodarstva z upoštevanjem lokalnih značilnosti. Kljub temu ostajajo še številna področja pravno nedorečena. Ključnega pomena bo, na kakšen način se bo pravno uredilo to področje, da se bo skušalo ohraniti prednosti in izravnati negativne učinke.

Sodelovalno gospodarstvo je prineslo drugačen pogled na lastništvo in uporabo, obenem pa prinaša številne koristi za (evropsko) gospodarstvo. Poleg fizičnih oseb se z njim ukvarjajo tudi pravne osebe, omogoča iskanje podjetniških priložnosti in pridobivanje izkušenj, istočasno pa modele uporablja čedalje več malih in srednje velikih podjetij. Marsikatera z inoviranjem uvajajo nove pristope, nekaterim pa uspe tudi na mednarodnem prizorišču. V tej smeri deluje tudi Enterprise Europe Network, ki s svojimi storitvami lahko pripomore tudi podjetjem sodelovalnega gospodarstva.

Robert Premk

Center za prenos tehnologij in inovacij,
Institut "Jožef Stefan"

